

LOVIISAN PANIMONMÄEN LÄHIALUEIDEN LUONTOSELVITYS 2024

Jere Salminen

1.8.2024

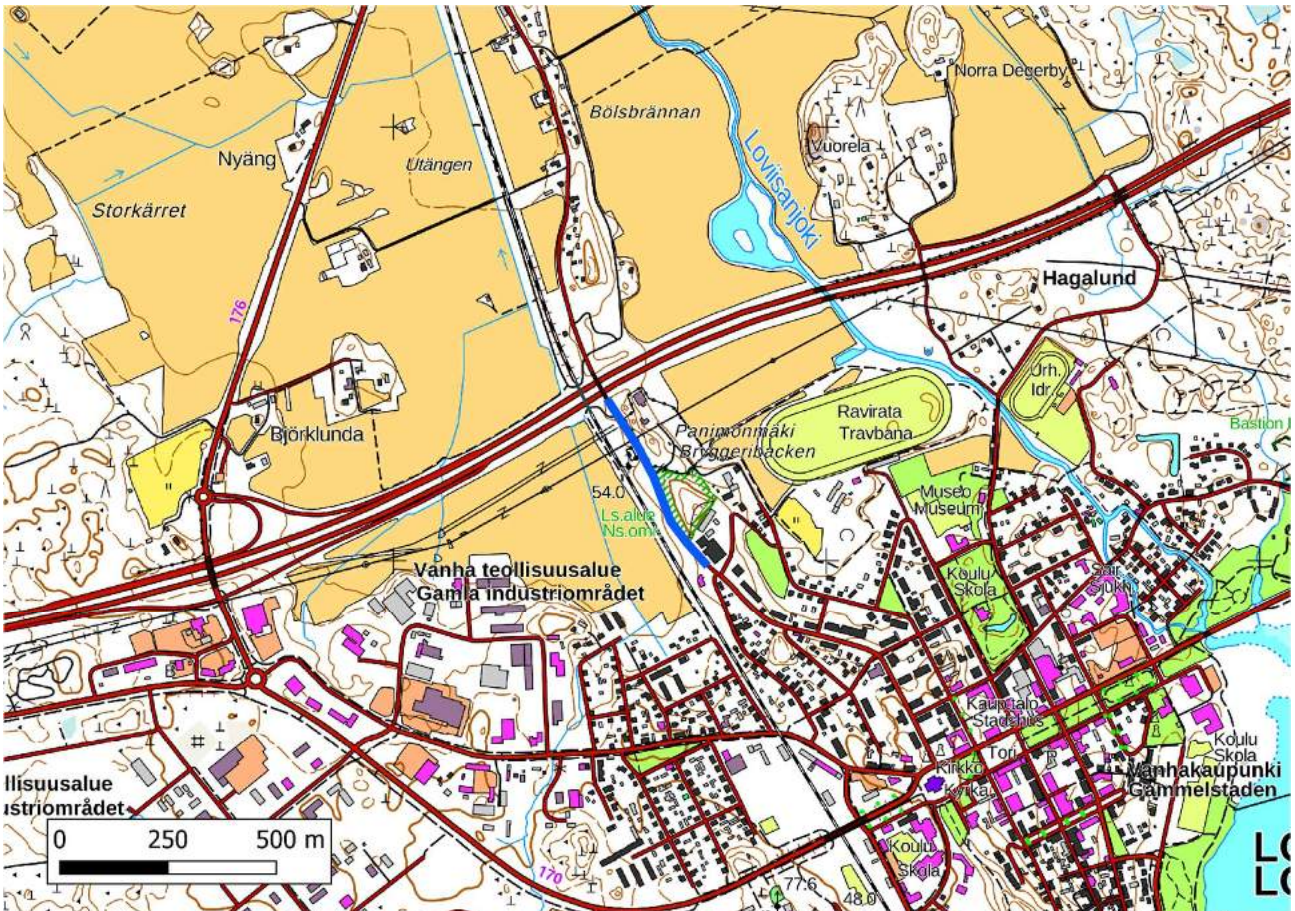
LOVIISAN PANIMONMÄEN LÄHIALUEIDEN LUONTOSELVITYS 2024

Johdanto

Loviisan kaupungin EKI-keskuksen kaupunkisuunnitteluosasto selvittää Panimonmäen lähialueiden soveltuvuutta aurinkoenergian tuotantoon. Alueilla tehtiin asemakaavaa varten luontonselvitys vuonna 2023 (Salminen 2023). Kaavan selvitysalueetta laajennettiin sen jälkeen niin, että siihen liitettiin myös Gisломintien pientareita. Raportissa on esitetty tulokset vuonna 2024 laajennusalueella tehdystä kasvillisuusselvityksestä. Maastotyö tehtiin 5.7. Raportissa on myös tarkennettu tietoa vedenottamon alueella sijaitsevasta harjun valorinteestä, joka kuului vuoden 2023 selvitysalueeseen.

Selvitysalue

Selvitysalue sijaitsee Loviisan keskustan pohjoispuolella Gisломintien varressa Valtatie 7:n tiealueen ja Jehovan todistajien valtakunnansalin tontin välillä (kuva 1). Vedenottamolle vievästä tiestä etelään päin alueeseen kuuluu vain tien länsipuolinen piennar.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti (sininen viiva). Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen maastokartta.

Kuva 2. Selvitysalueen osa-alueet ja keltamataran esiintyminen. Pohja: Maanmittauslaitoksen ortokuva.

Tulokset

Kasvillisuuden yleiskuvaus

Gisломintien varren kasvillisuus vaihtelee selvitysalueella kuivista kedoista tuoreisiin heinäniittyihin. Vaihtelua esiintyy paljolti sen mukaan, miten paljon puusto varjostaa tienvarrtta. Tien itäpuolella vedenottamon kohdalla ilmenee paikoin myös hieman eroa välittömästi tiehen rajautuvan, varsinaisen pientareen ja kauempana tiestä sijaitsevan luiskan välillä. Varsinaista ojaa penkkoineen ei tien varsilla ole. Raportissa pientareeksi nimitetään sekä piennarta että sen ulkopuolista luiskaa, ellei niitä ole kuvailtu erikseen. Pientareet on jaettu raportissa osa-alueisiin kasvillisuuden arvon ja ominaispiirteiden mukaan (kuva 2).

Tien itäpuolen piennar ja länsipuolen pientareen pohjoisosa (osa-alueet 1–5) ovat pienruoho- ja heinäketoa. Lajisto on monipuolisimmillaan osa-alueella 1. Osa-alue 3 on selvästi heinäisempi kuin osa-alueet 1, 2, 4 ja 5. Myös osa-alueen 5 jyrkän pientareen alaosa on heinien dominoima. Puusto varjostaa reilusti osa-alueita 4, 6 ja 7. Osa-alueella 7 avoin piennar kapenee osan matkaa olemattomiin puuston ulottuessa aivan tien tuntumaan.

Aurinkoisten kuivien pientareiden (osa-alueet 1, 2, 3 ja 5) kasvillajistossa esiintyy melko vähän vaihtelua. Runsaimpiin kasvilajeihin kuuluvat niillä kaikilla ahopukinjuuri (*Pimpinella saxifraga*), ahdekaunokki (*Centaurea jacea*), kissankello (*Campanula rotundifolia*), puna-apila (*Trifolium pratense*), haitallinen vieraslaji paimenmatarra (*Galium album*), niin ikään haitallinen paimenmataran ja uhanalaisen keltamataran (*Galium verum*) risteymä, piennarmatarra (*Galium x pomeranicum*), hopeahanhikki (*Potentilla argentea*),

huopavoikeltano (*Pilosella* Pilosellina-ryhmä), sarjakeltano (*Hieracium umbellatum*) ja keltamaksaruoho (*Sedum acre*). Gislomientien läntisellä pientareella em. lajien joukossa tavataan pientareen alaosassa runsaasti korkeita heiniä: hietakastikkaa (*Calamagrostis epigejos*), niittyjuolaa (*Elytrigia repens*), koiranheinää (*Dactylis glomerata*), nurmipuntarpäätä (*Alopecurus pratensis*) ja nurmitähkiötä (*Phleum pratense*). Paikoin esiintyy kuivien paikkojen sammalia kuten tierasammalta (*Racomitrium* sp.) ja kasvittomia hiekkaisia laikkuja.

Varjoisilla osa-alueilla 6 ja 7 tavataan ketojen lajien joukossa runsaammin rehevämmän alustan lajeja kuten valkoapilaa (*Trifolium repens*), alsikeapilaa (*T. hybridum*), koiranputkea (*Anthriscus sylvestris*), ojakärsämöä (*Achillea ptarmica*), maitohorsmaa (*Chamaenerion angustifolium*), voikukkaa (*Taraxacum* sp.), syysmaitiaista (*Scorzoneroides autumnalis*), niittynätkelmää (*Lathyrus pratensis*) ja valkokeippiä (*Lamium album*).

Osa-aluekohtaiset kuvaukset

Osa-alue 1

Karua monilajista pienruohoketoa vedenottamolle vievän tien risteyksestä pohjoiseen. Kasvillisuuden yleiskuvauksessa mainittujen runsaimpien ketolajien lisäksi tavataan kultapiiskua (*Solidago virgaurea*), pietaryrttiä (*Tanacetum vulgare*), siänkärsämöä (*Achillea millefolium*), päivänkakkaraa (*Leucanthemum vulgare*), syysmaitiaista, hiireuvoikeltanoa (*Pilosella* Cauligera-ryhmä), jaakonvillakkoa (*Jacobaea vulgaris*), ahosuolaheinää (*Rumex acetosella*), kevättaskuruohoa (*Noccaea caerulea* -ryhmä), ahomansikkaa (*Fragaria vesca*), heinätähkimöä (*Stellaria graminea*), hiirenvirnaa (*Vicia cracca*) ja vaarantunutta (VU) keltamataraa. Lisäksi löydettiin yksittäinen yksilö mäkikuismaa Loviisassa harvinaista (*Hypericum perforatum*). Lähinnä sähkölinjan kohdalla kasvaa myös haitallista komealupiinia (*Lupinus polyphyllus*), lisäksi maitohorsmaa. Edellä mainittujen ruohojen lisäksi osa-alueella kasvaa matalia heiniä, lähinnä metsälauhaa (*Deschampsia flexuosa*), nurmirölliä (*Agrostis capillaris*), punanataa (*Festuca rubra*) ja niittynurmikkaa (*Poa pratensis*), hieman myös korkeakasvuisempaa hietakastikkaa. Verkkoaidan vieressä luiskalla on kasvittomia laikkuja. Luiskalla kasvaa myös hieman männyn (*Pinus sylvestris*), rauduskoivun (*Betula pendula*) ja haavan (*Populus tremula*) taimia. Myös muutama isotuomipihlaja (*Amelanchier spicata*), joka on haitallinen vieraslaji. Lisäksi vedenottamolle johtavan tien risteyksessä on yksittäinen syreenipensas (*Syringa* sp.).

Keltamataran ja paimenmataran risteymää, piennarmataraa tavataan osa-alueella runsaammin kuin keltamataraa. Vain harvoista kirkkaankeltaisina kukkivista mataroista todettiin kaikki keltamataran tuntomerkit. Useimmilla yksilöillä varren yläosa oli enemmän tai vähemmän särmikäs, mikä ilmentää risteytymistä paimen- tai piennarmataran kanssa. Kuvaan 2 on merkitty erityisen runsaasti keltamataraa kasvava, noin 20 metrin pituinen jakso.

Osa-alue 2

Sähkölinjan pohjoispuolelta alkava piennarjakso. Luiskalla on tehty toimenpiteitä (asennettu kaapelia maahan?), joiden seurauksena kasvillisuus on miltei tuhoutunut. Kasvillisuus on varsinaisella pientareella osan matkaa sammalvaltaista ja kokonaisuutena köyhempää kuin osa-alueella 1. Runsasruohoisemmillä kohdilla lajisto samanlaista kuin osa-alueella 1. Kelta- ja piennarmataraa kasvaa selvästi niukemmin.

Kuva 3. Osa-alueen 1 eteläosan monilajista ketoa.

Kuva 4. Keltamataraa osa-alueella 1.

Kuva 5. Kasvillisuutta on poistettu luiskalta osa-alueella 2.

Osa-alue 3

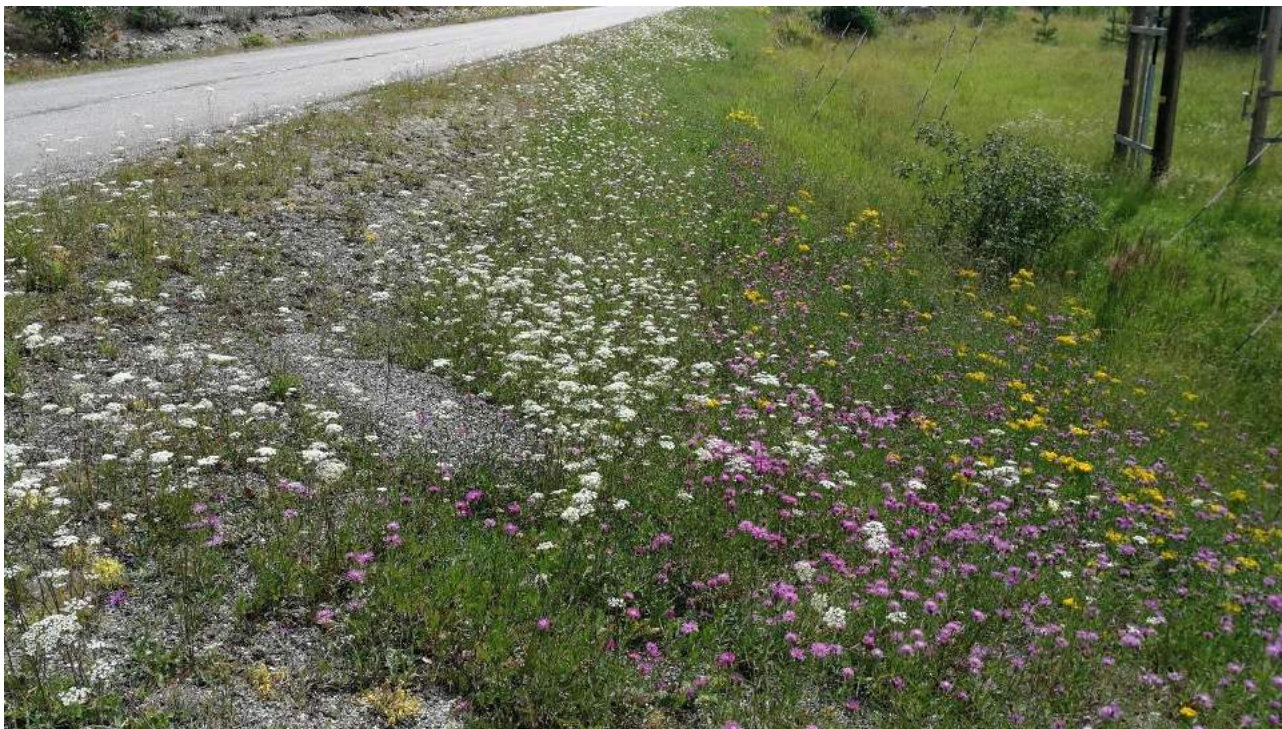
Gisломintien itäisen pientareen pohjoisin osuus. Osa-alue on heinikkoisempi (erityisesti metsälauhan vallitsema) kuin 2 ja 3. Heinien joukossa samoja ruohoja kuin osa-alueilla 2 ja 3.

Osa-alue 4

Läntisen pientareen osuus junaradalle vievän huoltotien pohjoispuolella. Kasvillisuus pienruohoketoa. Lajisto samanlaista kuin osa-alueilla 1 ja 2. Lisäksi ukonkeltanolajia (*Hieracium* sp.) ja huoltotien risteyksessä kasvusto metsäapilaa (*Trifolium medium*).

Osa-alue 5

Radan huoltotien eteläpuolinen piennarosuus. Piennar laskee jyrkästi länteen. Pientareen yläosa karua pienruohoketoa, alaosa suureksi osaksi heinäniittyä. Pienruohokedon lajisto samanlaista kuin osa-alueilla 1 ja 2. Huoltotien risteyksessä näyttävin keto-osuus. Puhdasta keltamataraa ei todettu. Pukinparta (*Tragopogon pratensis*) on tien itäpuoliselta pientareelta puuttuva laji. Eteläosassa lehtipuiden taimia.

Kuva 6. Osa-alue 5 pohjoispäästä etelään päin kuvattuna.

Osa-alue 6

Muuntoaseman/telemaston huoltotien risteyksen tienoilta etelään jatkuva jakso. Poikkeaa osa-alueesta 5 pensaikon ja lehtipuuston voimakkaamman varjostuksen perusteella. Paikoin viereinen puusto on harvaa ja piennar valoisampi. Lajisto paljolti samanlaista kuin osa-alueella 5, mutta joukossa enemmän rehevää tai tuoretta pohjaa ilmentäviä lajeja. Kasvillisuuden yleiskuvauksessa mainittujen lajien lisäksi keltamo (*Chelidonium majus*) ja nokkosta (*Urtica dioica*). Pientareen viereiseen, osittain pientareella kasvavaan puuvartiseen lajistoon kuuluvat mänty, metsävaahtera (*Acer platanoides*), tuomi (*Prunus padus*), pihlaja (*Sorbus aucuparia*), vuorijalava (*Ulmus glabra*), raita (*Salix caprea*), haapa, rauduskoivu ja heleä- tai himmeäorjanruusu (*Rosa dumalis* / *R. caesia*).

Osa-alue 7

Pientareiden eteläisin ja varjoisin osuus. Runsaasti heiniä ja rehevyyttä ilmentäviä lajeja. Vuohenputki (*Aegopodium podagraria*) ja linnunkaali (*Lapsana communis*) muualta selvitysalueelta puuttuvia lajeja. Tien mutkasta alkaen kaakkoon päin myös valoisampia jaksoja, joissa ketojen ja ruderaattien lajistoa, mm. runsaasti pukinpartaa ja keltakannusruohoa (*Linaria vulgaris*), lisäksi hieman keltamataraa.

Huomautus vedenottamon harjunrinteestä

Panimonmäen lähialueilla vuonna 2023 tehdyn luontoselvityksen raportissa (Salminen 2023) mainittiin vedenottamon alueella sijaitseva, lounaaseen laskeva harjunrinne mahdollisena luonnonsuojelulain 64 §:n nojalla suojeltuna luontotyyppinä, harjumetsän valorinteenä. Raportoinnin aikaan ei ollut vielä olemassa pykälässä mainitut luontotyypit määrittelevää luonnonsuojeluasetusta, joten asia jäi tuolloin epäselväksi. Viime vuoden lopulla voimaan tulleen asetuksen mukaan harjumetsän valorinteellä tarkoitetaan aluetta, joka

on "kaakko-länsi-suuntainen harju- tai reunamuodostuman rinnealue, jonka kaltevuus on vähintään viisi prosenttia, humuskerros ohut, pohjakerros aukkoinen ja puuston latvuspeittävyys enintään 60 prosenttia, ja jolla kasvaa häränsilmää, kalliokieloa, kangasajuruohoa, ahokissankäpälää tai vastaavia harjuille tyypillisiä lajeja". Kohde ei vastaa luontotyyppin määritelmää ainakaan lajiston osalta, ehkä ei myöskään latvuspeittävyden osalta. Näin ollen kyseessä ei ole luonnonsuojelulain 64 §:n nojalla suojeltu luontotyyppi.

Kuva 7. Varjoisaa piennarta osa-alueella 7.

Yhteenveto

Gislomintien pientareilla esiintyy pienruohoketoa, jollaista tavataan melko yleisesti hiekkapohjaisilla pientareilla. Pientareiden säännöllinen niitto ylläpitää matalaa ketokasvillisuutta, joskin niiton väärä ajoitus voi myös heikentää sitä. Osa-alueella 1 kasvillisuus on edustavimmillaan ja monipuolisimmillaan. Sitä voidaan pitää paikallisesti huomionarvoisena kasvillisuuskohteena. Uhanalainen keltamatarata ja Loviisan seudulla harvinainen mäkikuisma ovat huomionarvoisia lajeja. Selvitysalueen lajisto osoittautui kuitenkin kokonaisuutena odotettua tavanomaisemmaksi. Esimerkiksi silmälläpidettäviä (NT) ketoneilikkaa (*Dianthus deltoides*) ja ahokissankäpälää (*Antennaria dioica*) ei kasva pientareilla, vaikka se tuntui ennakkoon melko todennäköiseltä. Lisäksi vieraslajit laskevat kohteen arvoa ja uhkaavat keltamataran esiintymää.

Vaarantunut keltamatarata on ehtinyt risteytyä paikalla paimenmataran kanssa. Todennäköisesti keltamatarata väistyy paikalta ajan mittaan kokonaan risteymän eli piennarmataran tieltä risteytymisen jatkuessa. Juuri risteytyminen on merkittävä lajin uhanalaistumisen syy, ja paimenmatarata ja piennarmatarata mainitaan kansallisessa vieraslajistrategiassa (Maa- ja metsätalousministeriö 2012) haitallisina lajeina paljolti keltamataralle risteytymisestä aiheutuvan uhan takia. Myös kansalliseen vieraslajiluetteluun kuuluvaa komealupiinia tavataan selvitysalueella. Toistaiseksi sitä kasvaa paikalla vain vähän, mutta se saattaa vallata pintareet ilman oikea-aikaista niittoa.

Sammanfattning

På vägrenen vid Gislomvägen förekommer det lågörtsäng, något som är rätt vanligt förekommande på renar med sandjord. Regelbunden slåtter av vägrenarna upprätthåller den lågvuxna ängsvegetationen, även om den kan försämrans av slåtter som utförs vid fel tidpunkt. Delområde 1 har den mest representativa och mångsidiga vegetationen. Det kan betraktas som ett på lokalt plan beaktansvärt vegetationsobjekt. Den hotade gulmåran och den i Lovisatrakten sällsynta äkta johannesörten är beaktansvärda arter. Det visade sig emellertid att arterna i inventeringsområdet som helhet var vanligare än väntat. Till exempel växer det ingen backnejlika (*Dianthus deltoides*) eller kattfot (*Antennaria dioica*), vilka ska hållas under uppsikt (NT), på vägrenarna, även om det på förhand verkade ganska sannolikt. Utöver detta minskar främmande arter området värde och hotar förekomsten av gulmåra.

Den sårbara gulmåran har hunnit korsa sig med stormåra på platsen. Sannolikt kommer gulmåran med tiden att helt ge vika för korsningen – gräddmåran – när arterna fortsätter att korsa sig med varandra. Det är detta korsande som är en viktig orsak till att arten håller på att bli utrotningshotad, och stormåra och gräddmåra nämns i den nationella strategin för hantering av främmande arter (Jord- och skogsbruksministeriet 2012) som invasiva arter till stor del på grund av det hot mot gulmåra som korsandet medför. Blomsterlupin, som finns på den nationella förteckningen över invasiva främmande arter, påträffas också i inventeringsområdet. Tillsvidare är förekomsten liten, men det finns risk att arten tar över vägrenarna om slåtter inte utförs vid rätt tidpunkt.

Lähteet

Maa- ja metsätalousministeriö 2012: Kansallinen vieraslajistrategia.

Salminen, J. 2023: Loviisan Panimonmäen lähialueiden luontoselvitys.